

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.04.1991, sp. zn. 1 Cz 3/91, ECLI:CZ:NS:1991:1.CZ.3.1991.1

Číslo: 9/1992

Právní věta: Jestliže byl vlastník pozemku v konkrétním případě upozorněn na to, že stav porostů na pozemku hrozí způsobit škodu, je jeho povinností (i když pozemek předal do užívání jinému) alespoň upozornit uživatele pozemku na závadný stav a na potřebu provést odpovídající opatření. Nesplnění této povinnosti může mít za následek i odpovědnost vlastníka pozemku za škodu, vzniklou ze špatného stavu porostů na jeho pozemku. Čs.soudům náležela a náleží pravomoc rozhodovat o žalobách na náhradu škod způsobených čs.občanům sovětskými vojsky během jejich pobytu na území ČSFR za tato vojska jedná zmocněnec vlády SSSR (případně později státu, který závazek bývalého SSSR z mezinárodní dohody převzal) pro náležitosti odchodu sovětských vojsk z ČSFR (ve smyslu č. 4 Dohody mezi vládou ČSFR a vládou SSSR, vyhlášené sdělením č. 71/1990 Sb.). Nejde tu s přihlédnutím k této dohodě o žaloby směřující proti cizímu státu (srov. k tomu § 47 zákona č. 97/1963 Sb.).

Soud: Nejvyšší soud ČR

Datum rozhodnutí: 30.04.1991

Spisová značka: 1 Cz 3/91

Číslo rozhodnutí: 9

Číslo sešitu: 2-3

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Náhrada škody, Pravomoc soudu

Předpisy: 99/1963 Sb. § 7 97/1963 Sb. § 47 40/1964 Sb. § 415 71/1990 Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobce v žalobě uváděl, že utrpěl úraz 16.7.1984, když jel na motocyklu po veřejné komunikaci směrem do Z. a znenadání došlo k pádu stromu do vozovky. Žalobce byl padajícím stromem přímo zasažen a utrpěl vážná zranění s trvalými následky. Na náhradě škody požadoval za bolest, ztížení společenského uplatnění a na ztrátu na výdělku částku 171 564,75 Kčs. Pozemek parc. č. 1335/1 ve V., na němž rostl uvedený strom, byl součástí vojenského objektu ve vlastnictví čs. státu - ministerstva obrany a správcem pozemku byla Krajská vojenská ubytovací správa v L. Protokolem z 10. 10. 1968 byl pozemek poskytnut k dočasnému užívání sovětským vojskům, která se tehdy zdržovala na území ČSFR. Pád stromu byl způsoben uhnitím jeho hlavního kořene v důsledku zanedbané údržby pozemku a porostů. Žalobce požadoval náhradu škody za poškození svého zdraví od žalované správy silnic, od žalovaného čs. státu - vojenské správy, od žalovaných sovětských vojsk na území ČSFR (zastoupených zmocněncem vlády SSSR pro záležitosti odchodu sovětských vojsk z ČSFR) a od žalovaného sovětského státu.

Okresní soud v České Lípě rozsudkem uložil žalovanému čs. státu - vojenské správě, jakož i žalovanému sovětskému státu povinnost zaplatit žalobci částku 171 564,- Kčs a počínaje dnem 1. 8. 1987 platit mu měsíčně částku 1532,- Kčs a dále jim uložil zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení 10 107,- Kčs. Dospěl k závěru, že příčinou pádu stromu bylo zanedbání povinnosti žalovaným čs. státem (vlastníkem pozemku parc. č. 1335/1 ve V.) a žalovaným sovětským státem (jako údajným uživatelem tohoto pozemku), neboť strom byl silně nahnutý, jeho kořeny uhníly a ohrožoval tak provoz na sousední silnici. Odpovědnost těchto dvou žalovaných posoudil soud podle ustanovení § 421 o. z. 2) . Žalobu směřující proti dalším žalovaným zamítl. Příčinou vzniku škody nebyla totiž závada ve sjízdnosti, za niž by odpovídala žalovaná správa silnic, a žalovaný bývalý městský národní výbor v Z. nebyl vlastníkem ani správcem pozemku, na němž strom rostl.

K odvolání obou žalovaných, jimž byla uvedená platební povinnost uložena, se věci zabýval krajský soud v Ústí nad Labem. Rozsudkem připustil zpětvzetí žaloby ohledně částky převyšující 171 564,75 Kčs, v tomto rozsahu rozsudek soudu prvního stupně zrušil a řízení zastavil. Ve věci samé změnil napadený rozsudek tak, že povinnost zaplatit žalobci částku 171 564,75 Kčs uložil útvaru sovětských vojsk (zastoupenému zmocněncem vlády SSSR pro záležitosti odchodu těchto vojsk z ČSFR) a žalobu proti žalovanému čs. státu - vojenské správě zamítl. Ve výroku o zamítnutí žaloby proti žalovaným okresní správě silnic a bývalému městskému národnímu výboru v Z. rozsudek potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů mezi účastníky navzájem a ve vztahu ke státu. Vycházel ze zjištění, že stroj, který 16. 7. 1984 při pádu zranil žalobce, rostl na pozemku parc. č. 1335/1 ve V., který je ve vlastnictví československého státu - vojenské správy. Na základě protokolu o odevzdání a převzetí státního kasárenského a ubytovacího fondu, komunálních objektů, zařízení a ubytovacího materiálu z 10. 10. 1968 byl i pozemek parc. č. 1335/1 ve V. předán jako součást vojenského areálu č. 04-27-01 a 04-27-03 v Z. do užívání sovětskému vojenskému útvaru. Podle obsahu tohoto protokolu se velení sovětského vojenského útvaru zavázalo využívat převzatý kasárenský a ubytovací fond podle právních předpisů ČSFR a provádět jeho běžnou údržbu a opravy. Strom byl po dobu několika týdnů před pádem značně nakloněn, což signalizovalo nebezpečí vyvrácení a pádu. Zevně sice nejevil známky úhynu, jeho kořeny byly však uhníly a pozemek v místě, kde došlo k vyvrácení stromu, byl zanedbaný a podmáčený. Stav okolních stromů byl podobný. Z důvodu hrozícího pádu dalších stromů vydal bývalý ONV v Č. 13. 8. 1984 rozhodnutí o odstranění těchto stromů. Odvolací soud na základě těchto zjištění dovodil, že sovětský vojenský útvar zanedbal svoji povinnost provádět běžnou údržbu do užívání převzatých pozemků a na nich stojících porostů a porušil i povinnost uloženou v ustanovení § 415 o. z. počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám, na zdraví a na majetku. Protože nesplnění těchto povinností bylo podstatnou příčinou škody, byla tu založena jeho odpovědnost za škodu vzniklou žalobci ve smyslu ustanovení § 421 o. z. 2) . Na rozdíl od soudu prvního stupně neshledal odvolací soud na straně žalovaného čs. státu - vojenské správy porušení právní povinnosti, jež by vedlo ke vzniku škody na zdraví žalobce, neboť tento žalovaný předal objekt sovětskému vojenskému útvaru. Odvolací soud pak zejména na základě lékařských zpráv a posudků vyčíslil výši náhrady škody za bolest, ztížení společenského uplatnění a za ztrátu na výdělku.

Stížnost pro porušení zákona, podaná generálním prokurátorem České republiky, jejímž rozsahem a důvody byl Nejvyšší soud České republiky vázán, směřovala proti rozsudkům soudů obou stupňů pouze pokud jimi bylo rozhodnuto o nároku uplatněném proti žalovanému čs. státu - vojenské správě a dále vytýkala odvolacímu soudu, že nerozhodl o nároku uplatněném proti žalovanému sovětskému státu.

Nejvyšší soud České republiky rozhodl o této stížnosti tak, že rozsudky soudů obou stupňů byl těmi výroky, proti nimž stížnost směřovala, porušen zákon. V uvedeném rozsahu byly tyto rozsudky zrušeny a věc byla vrácena soudu prvního stupně k dalšímu řízení a k novému rozhodnutí.

Z odůvodnění:

Soudy obou stupňů se zabývaly odpovědností žalovaných z hlediska jejich povinnosti spravovat a udržovat pozemek parc. č. 1335/1 ve V. a na něm stojící porosty. zcela stranou jejich pozornosti zůstalo tvrzení svědka F. S., který vypověděl, že asi 6 a 5 týdnů před tím, než došlo k úrazu žalobce pádem stromu, upozorňoval vojenskou správu v L., konkrétně bezpečnostního technika M., že zmíněný strom je natolik nakloněn, že ohrožuje bezpečný provoz na silnici.

Jestliže je vlastník, který předal pozemek do užívání jinému, upozorněn, že konkrétní stav porostů na pozemku hrozí způsobit škodu, je jeho povinností, a to i z hlediska uvedeného v ustanovení § 415 o. z., minimálně upozornit uživatele pozemku na závadný stav, popřípadě na potřebu provést konkrétním opatření. Nesplnění této povinnosti může mít za následek obecnou odpovědnost vlastníka za škodu. U vlastníka pozemku, i když ho předal do užívání jinému, totiž nejde o nezúčastněný subjekt.

Otázkou, zda vlastník pozemku, jehož pracovník měl být upozorněn na hrozící škodu, zanedbal povinnost stanovenou v § 415 o. z., se soudy nezabývaly a ke zjištění skutečného stavu věci v tomto směru žádné další důkazy neprovedly. Řízení tak zůstalo neúplné. Bude proto třeba především vyslechnout jmenovaného bezpečnostního technika jako svědka, případně provést důkaz listinou (pracovním deníkem, o němž se svědek ve výpovědi též zmínil), a na základě zjištění, zda a kdy byla vojenská správa upozorněna na hrozící škodu a zda učinila nějaká konkrétní opatření k jejímu odvrácení, posoudit otázku spoluodpovědnosti žalovaného čs. státu - vojenské správy (§ 438 odst. 1 o. z.).

Odvolací soud pochybil dále v tom, že ve výroku rozsudku nijak nerozhodl o nároku uplatněném proti žalovanému sovětskému státu a nevyčerpal tedy celý předmět řízení. Přitom měl vzhledem k ustanovení § 206 odst. 2, věty druhé, a § 212 odst. 1 písm. d) o. s. ř. přezkoumat v odvolacím řízení celý výrok napadeného rozsudku, neboť jde o případ, kdy z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky. Rozsudkem soudu prvního stupně, který byl přezkoumáván v odvolacím řízení, byla uložena platební povinnost dvěma žalovaným, aniž by bylo uvedeno, zda jde o dělenou či solidární povinnost k náhradě škody. V odůvodnění rozsudku soud prvního stupně neuvedl důvod zamítnutí žaloby proti jednomu ze žalovaných a z odůvodnění rozsudku tak není patrné, koho soud za uživatele uvedeného pozemku považoval. V tomto směru jsou tedy rozsudky soudů obou stupňů nepřezkoumatelné.

V dalším řízení musí být rozhodnuto i o nároku uplatněném vůči žalovanému cizímu státu (pokud žalobce nevezme žalobu proti němu zpět). Přitom soudy musí vzít v úvahu, že pokud neplyne něco jiného z mezinárodní smlouvy (§ 2 zákona č. 97/1963 Sb.), nejsou cizí státy podrobeny pravomoci československých soudů (§ 47 odst. 1 zákona č. 97/1963 Sb.).

Ze shora uvedeného vyplývá, že soudy obou stupňů porušily svými rozsudky zákon v ustanoveních § 6, § 120 odst. 1, § 153 odst. 1 a § 152 odst. 2 o. s. ř. ve vztahu k ustanovením § 415, § 421 a § 438 o. z. 2) .

Nejvyšší soud České republiky proto důvodné stížnosti pro porušení zákona vyhověl, rozsudky soudů obou stupňů v napadeném rozsahu a dále v navazujících výrocích o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů zrušil a věc v tomto rozsahu vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení a k novému rozhodnutí.

Poznámky pod čarou:

- 1) případně nyní státu, který závazek bývalého SSSR z mezinárodní dohody převzal.
- 2) ve znění před novelizací zákona č. 509/1991 Sb.